

## บทที่ 3

### การวิเคราะห์การจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

การวิเคราะห์ในบทนี้นำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ (1) ระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย (2) แบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย (3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ กับการจดทะเบียนสมรส โดยในส่วนของ (1) และ (2) ใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (cross-tabulation) และส่วนของ (3) จะวิเคราะห์ตัวแปรอิสระแต่ละตัวโดยหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation matrix) เพื่อพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสม สำหรับการวิเคราะห์จำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis หรือ MCA) ซึ่งในการวิเคราะห์ทั้ง 3 ส่วนนี้ได้คัดจำนวนตัวอย่างที่ไม่ทราบ หรือไม่ตอบออก ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

#### 1. ระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

การศึกษาระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสจะทำให้ทราบถึงความแพร่หลายของการจดทะเบียนสมรส และความสมบูรณ์ของสถิติการจดทะเบียนสมรส โดยระดับการจดทะเบียนสมรสในการศึกษานี้ คือ อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีกำลังสมรส ส่วนแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสอาจพิจารณาจาก อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสตามระยะเวลาสมรส โดยที่อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีที่เพิ่งสมรส (ระยะเวลาสมรส 0-4 ปี) สะท้อนถึงระดับการจดทะเบียนสมรสที่ใกล้กับเวลาปัจจุบันหรือเวลาที่สำรวจ ขณะที่อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีที่สมรสมานานกว่า เช่น 5-9 ปี, 10-14 ปี และ 15 ปีขึ้นไป สะท้อนถึงระดับการจดทะเบียนสมรสในอดีตที่ห่างไกลออกไป ดังนั้น ถ้าระดับการจดทะเบียนสมรสในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าในอดีต อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีที่เพิ่งสมรส (0-4 ปี) ควรจะสูงกว่าอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีที่สมรสมานานกว่า (คือ สตรีที่มีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี, 10-14 ปี และ 15 ปีขึ้นไปตามลำดับ) เพื่อเข้าใจถึงระดับและแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสได้อย่างชัดเจนมากขึ้น จึงได้นำลักษณะภูมิหลังสำคัญๆ บางประการของสตรีที่มาประกอบในการศึกษา ได้แก่ อายุเมื่อสมรส อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ภาค เขตที่อยู่อาศัย โดยนำระยะเวลาสมรสมาเป็นตัวแปรคุมผลการวิเคราะห์มีดังนี้

จากตารางที่ 2 แสดงอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีจำแนกตามระยะเวลาสมรส และลักษณะภูมิหลังบางประการพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 53) ของสตรี

กำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จดทะเบียนสมรส (สรวมรวม แฉรวม) การจดทะเบียนสมรสเพิ่มตามระยะเวลาสมรส คือ กลุ่มสตรีที่เพิ่งสมรส (0-4 ปี) มีเพียง 1 ใน 4 เท่านั้น (ร้อยละ 25.2) ที่จดทะเบียนสมรส อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสได้เพิ่มขึ้นในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี, 10-14 ปี, 15-19 ปี และ 20 ปีขึ้นไปตามลำดับ (ร้อยละ 41.0, 60.5, 71.4 และ 80.0 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม ไม่ได้สะท้อนว่าสตรีในปัจจุบันนิยมจดทะเบียนสมรสลดลงกว่าในอดีต แต่น่าจะเป็นเพราะมีการเลื่อนการจดทะเบียนสมรสซึ่งจะแสดงหลักฐานในส่วนต่อไป

เมื่อพิจารณาตามลักษณะภูมิหลังพบว่า แม้สตรีจะสมรสเมื่ออายุต่างกันแต่อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสยังคงเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรส เมื่อเปรียบเทียบสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 16-18 ปี กับสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 22-24 ปี จะเห็นว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 16-18 ปี และเพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 14 อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสได้เพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาสมรส จนถึงร้อยละ 79.5 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป ซึ่งมีทิศทางเช่นเดียวกับสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 22-24 ปี คือ สตรีที่สมรสเมื่ออายุ 22-24 ปี และเพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสร้อยละ 42.6 และอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสได้เพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 80.5 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 15-19 ปี มีเพียงสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป ที่มีอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 15-19 ปี

เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสตามระยะเวลาสมรสในแต่ละกลุ่มอาชีพของสตรีและสามี พบว่า ทุกกลุ่มอาชีพต่างมีอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสเพิ่มตามระยะเวลาสมรส ดังจะเห็นได้จาก สตรีที่มีอาชีพค้าขายที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสร้อยละ 27.1 และเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 81.9 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับที่พบในอาชีพเกษตรกร คือ สตรีที่มีอาชีพเกษตรกรที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 16.4 และเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรส จนถึงร้อยละ 80.5 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป มีเพียงอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารกลุ่มเดียวเท่านั้น ที่มีอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสในกลุ่มระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป ต่ำกว่าในกลุ่มที่มีระยะเวลา 15-19 ปี เล็กน้อย

สตรีที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสยังคงเพิ่มตามระยะเวลาสมรสเช่นเดียวกันคือ สตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 4-6 ปีที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 12.3 และเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสจนถึงร้อยละ 80.0 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับสตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 13 ปี ที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสร้อยละ 69.0 และเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 93.4 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 15-19 ปี

สำหรับอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสตามระยะเวลาสมรส ระหว่างสตรีภาคต่างๆ พบว่า สตรีทุกภาคมีอัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ดูได้จากสตรีในภาคเหนือที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 38.8 อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสได้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสถึงร้อยละ 88.2 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป

ไป เหมือนกับที่พบในสตรีภาคใต้ คือสตรีในภาคใต้จดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 30.0 เพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 76.4 ในกลุ่มที่ระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป ส่วนเขตที่อยู่อาศัยก็พบเช่นกัน คือโดยรวมแล้ว สตรีทั้งในเขตชนบท เขตเมืองอื่น และในเขตกรุงเทพมหานคร ต่างมีอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสที่เพิ่มขึ้น เช่น สตรีในชนบทที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสร้อยละ 24.1 และเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 80.0 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป สตรีในกรุงเทพมหานครที่เพิ่งสมรสจดทะเบียนสมรสเพียงร้อยละ 26.9 และอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 81.3 ในกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 20 ปีขึ้นไป

การที่พบว่าในทุกกลุ่มลักษณะภูมิหลังของสตรี เช่น อายุเมื่อสมรส อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ภาค และเขตที่อยู่อาศัย มีอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสเพิ่มตามระยะเวลาที่สมรส ไม่ได้แสดงแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสที่ลดลงจากอดีต แต่ชี้แนะว่า สตรีไทยในทุกกลุ่มลักษณะภูมิหลังน่าจะมีความล่าช้าในการจดทะเบียนสมรส คือ จดทะเบียนสมรสภายหลังจากที่อยู่กินกับสามีเป็นระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น การอธิบายแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย โดยเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสตามระยะเวลาสมรส อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเพราะสตรีไทยส่วนใหญ่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสทันทีที่สมรสหรืออยู่กินกับสามี และการที่พบว่าอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสของสตรีที่เพิ่งสมรสต่ำกว่าอัตราส่วนร้อยละจดทะเบียนสมรสของสตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่า จึงไม่ได้หมายความว่าแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทยลดลงจากในอดีต

การพิจารณาถึงแนวโน้มการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทยในการศึกษาค้างนี้ จึงต้องจำกัดการตีความข้อมูลในกลุ่มสตรีที่จดทะเบียนสมรสในระยะเวลาใกล้เคียงกับการสมรสหรืออยู่กินกับสามี คือ จดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากอยู่กินกับสามี หรือจดภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี โดยนำระยะเวลาสมรสมาวิเคราะห์ร่วมกับแบบแผนการจดทะเบียนสมรส (ตารางที่ 3) โดยรวมพบว่า ร้อยละ 16.7 ของสตรีจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี ที่เหลือมีการเลื่อนการจดทะเบียนสมรสนานออกไป เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มสตรีที่จดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี พบว่า แนวโน้มการจดทะเบียนสมรสจากอดีตจนถึงปัจจุบันไม่ได้เพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ สัดส่วนการจดทะเบียนสมรสไม่ได้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสที่ลดลง (ไม่เพิ่มตามระยะเวลาที่ผ่านมา) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลชี้แนะว่าในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ระดับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างคงที่ แต่สูงกว่าในอดีตก่อนหน้านั้น (เมื่อ 15 ปีที่แล้ว) กล่าวคือ ร้อยละ 19.6, 18.7 และ 18.2 ของสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 10-14 ปี, 5-9 ปี และ 1-4 ปี จดทะเบียนสมรส ตามลำดับ เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 12.9 ของสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 15 ปีขึ้นไป สำหรับสตรีที่เพิ่งสมรสภายในปีแรกซึ่งมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างต่ำ (ร้อยละ 11.0) น่าจะเป็นผลของความไม่แน่นอนจากตัวอย่างขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น

ตารางที่ 2 อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีกำลังสมรส จำแนกตามระยะเวลาสมรส และลักษณะภูมิหลังบางประการ

ลักษณะภูมิหลัง บางประการ	ระยะเวลาสมรส (ปี)					รวม
	0-4	5-9	10-14	15-19	20+	
<b>รวม</b>	<b>25.2</b>	<b>41.0</b>	<b>60.5</b>	<b>71.4</b>	<b>80.0</b>	<b>52.8</b>
<b>อายุเมื่อสมรส</b>						
ต่ำกว่า 16 ปี	3.4	16.7	47.5	55.5	80.9	44.7
16-18	14.0	21.2	54.2	72.9	79.5	51.3
19-21	17.3	43.6	62.4	70.9	84.5	53.3
22-24	42.6	56.4	67.9	80.5	64.6	61.0
25 ปีขึ้นไป	36.2	52.8	66.6	64.6	-	50.8
<b>อาชีพของสตรีและสามี</b>						
ข้าราชการ, วิชาชีพ , บริหาร	64.1	83.7	90.0	89.8	85.7	81.9
ค้าขาย	27.1	46.2	62.0	67.9	81.9	55.0
เกษตรกร	16.4	29.1	52.9	70.8	80.5	50.5
เสมียน, บริการ, กรรมกร	21.6	38.8	59.4	66.4	75.5	45.0
<b>ระดับการศึกษาของสตรีและสามี</b>						
ไม่มีการศึกษา, 1-3ปี	21.1	6.2	6.1	53.7	57.5	33.5
4-6 ปี	12.3	28.8	52.2	67.9	80.0	48.9
7-12 ปี	24.6	48.2	72.0	86.4	88.1	52.0
13 ปีขึ้นไป	69.0	79.1	90.2	93.4	84.7	80.3
<b>ภาค</b>						
เหนือ	38.8	63.2	81.8	82.4	88.2	70.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	13.6	22.1	45.6	68.5	76.8	43.0
กลาง	27.1	41.2	64.6	66.7	76.6	50.2
ใต้	30.0	50.8	66.7	70.8	76.4	57.5

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง บางประการ	ระยะเวลาสมรส (ปี)					รวม
	0-4	5-9	10-14	15-19	20+	
<b>เขตที่อยู่อาศัย</b>						
ชนบท	24.1	40.1	58.8	71.5	80.0	52.9
เมืองอื่น	33.3	52.6	82.8	88.5	78.3	62.9
กรุงเทพฯ	26.9	38.5	59.7	59.7	81.3	45.6

ตารางที่ 3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรส ตามแบบแผนการจดทะเบียนสมรส  
จำแนกตามระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรส	แบบแผนการจดทะเบียนสมรส (ปี)					รวม	จำนวน ตัวอย่างที่ ไม่ถ่วง น้ำหนัก	
	0	1-4	5-9	10-14	15 +			
						ไม่จดทะเบียนสมรส		
<b>รวม</b>	<b>16.7</b>	<b>12.6</b>	<b>10.0</b>	<b>7.7</b>	<b>5.8</b>	<b>47.1</b>	<b>100.0</b>	<b>2794</b>
ภายในปีแรก (0 ปี)	11.0	-				89.0	100.0	73
1-4 ปี	18.2	8.6	-			73.2	100.0	584
5-9 ปี	18.7	13.7	8.6	-		59.0	100.0	651
10-14 ปี	19.6	16.3	15.3	9.3	-	39.5	100.0	594
15 ปีขึ้นไป	12.9	12.8	14.5	17.5	17.6	24.7	100.0	892
				$\chi^2 = 904.68$			$P\text{-value} \leq 0.05$	

## 2. แบบแผนการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

แบบแผนการจดทะเบียนสมรสในการศึกษานี้ หมายถึง ระยะเวลา นับจากเดือนปีที่สตรีและสามีเริ่มอยู่กินกันจนถึงเดือนปีที่สตรีและสามีได้ไปจดทะเบียนสมรสหรือไม่จดทะเบียนสมรสของสตรี ระยะเวลา (ปี) ที่คำนวณได้นี้สะท้อนถึงความล่าช้าของการจดทะเบียนสมรส การที่สตรีไปจดทะเบียนสมรสล่าช้าในระยะเวลาที่แตกต่างกันหลังจากที่ได้อยู่กินกับสามี อาจมีหลายสาเหตุ เช่น ความจำเป็นที่จะต้องใช้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสมรสในภายหลัง หรืออาจจะรอให้ชีวิตสมรสมั่นคงก่อนแล้วจึงไปจดทะเบียนสมรส หรือเหตุผลอื่นๆ การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงสนใจที่จะศึกษาว่านอกจากเหตุผลส่วนตัวของสตรีที่ทำให้ต้องเลื่อนการจดทะเบียนสมรสออกไปแล้ว ลักษณะภูมิหลังของสตรีที่แตกต่างกันจะทำให้สตรีมีความล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ลักษณะภูมิหลังของสตรีที่คาดว่าจะมีความแตกต่างกันในการศึกษาในส่วนนี้ ได้แก่ อายุเมื่อสมรส อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ภาค เขตที่อยู่อาศัย

จากตารางที่ 4 แสดงการกระจายร้อยละของสตรีตามแบบแผนการจดทะเบียนสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ โดยรวมพบว่า ร้อยละ 16.7 ของสตรีจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามี ร้อยละ 12.6, 10.0, 7.7 และ 5.8 จดทะเบียนสมรสภายใน 1-4 ปี, 5-9 ปี, 10-14 ปี และ 15 ปีขึ้นไปหลังจากอยู่กินกับสามี เมื่อพิจารณาตามลักษณะภูมิหลังของสตรี พบว่า สตรีที่มีอายุเมื่อสมรสแตกต่างกัน จะมีระยะเวลาที่ล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสต่างกัน กล่าวคือ สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อย (ต่ำกว่า 16 ปี) มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามีต่ำที่สุด (ร้อยละ 5.3) ขณะที่สตรีที่สมรสเมื่ออายุมาก (25 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 29.9) ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลทางกฎหมายที่กำหนดว่า การจดทะเบียนสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ หากอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง สตรีที่สมรสเมื่ออายุยังไม่ครบเกณฑ์ที่กำหนดนี้ จึงอาจรอเวลาที่จะไปจดทะเบียนสมรส สำหรับสตรีที่สมรสเมื่ออายุมาก นอกจากจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอายุในทางกฎหมายแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะมากกว่าสตรีที่มีอายุน้อย การตัดสินใจแต่งงานน่าจะมาจากการไตร่ตรองที่รอบคอบ และมีความมั่นใจในชีวิตสมรสในอนาคตพอสมควร การตัดสินใจที่จะจดทะเบียนสมรสจึงไม่จำเป็นจะต้องรอให้เวลาผ่านไปนาน

ส่วนที่เกี่ยวกับอาชีพของสตรีและสามี พบว่า สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามีภายในปีแรกที่อยู่กินกันสูงกว่าสตรีอาชีพอื่นอย่างชัดเจน กล่าวคือ จดทะเบียนสมรสถึงร้อยละ 55.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.7

และร้อยละ 14.3 ของสตรีที่มีอาชีพค้าขาย อาชีพเสมียน บริการ และกรรมกร ตามลำดับ ขณะที่สตรีอาชีพเกษตรกรรมมีส่วนร่วมการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่สมรสต่ำที่สุด (ร้อยละ 9.0)

การที่สตรีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.7) จดทะเบียนสมรสภายหลังจากอยู่กินกับสามีไม่นานนัก อาจเนื่องจาก "...กฎหมายว่าด้วยประโยชน์เกื้อกูลของข้าราชการ ซึ่งคู่สมรสและบุตรจะได้รับประโยชน์ตามกฎหมายนี้ ได้แก่ ถ้าเช่าที่พักสำหรับคู่สมรสและบุตร กรณีที่ข้าราชการผู้นั้นเดินทางไปประจำต่างสำนักงานคำรักษาพยาบาลสำหรับคู่สมรสและบุตร เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร นอกจากนี้ยังมีกฎหมายว่าด้วยวินัยข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มาตรา 81 ที่กำหนดว่า ข้าราชการพลเรือนต้องไม่กระทำการอันเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน..." (กุลธน ธนาพงศธร, วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวิน และ อักษรา จุฬารัตน์, 2530: 349-358) กล่าวได้ว่า นอกจากข้าราชการจะได้ประโยชน์จากการจดทะเบียนสมรสแล้ว การที่ข้าราชการประพฤติผิดในทางชู้สาวก็อาจมีความผิดทางวินัยได้ การจดทะเบียนสมรสจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้ที่มิอาชีพข้าราชการมาก ส่วนผู้ที่มีอาชีพวิชาชีพหรือบริหารน่าจะเป็นผู้ที่ทำงานในหน่วยงานใหญ่หรือมีความมั่นคง การได้รับสวัสดิการต่างๆ จึงอาจจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับอาชีพข้าราชการเช่นกัน ดังนั้น การที่สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร จดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากอยู่กินกับสามีย่อมทำให้สตรีและสามีได้รับประโยชน์หรือสวัสดิการต่างๆ จากที่ทำงานได้มากกว่าการจดทะเบียนสมรสล่าช้า

ส่วนการที่พบว่าสตรีอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่จดทะเบียนล่าช้า อาจเป็นเพราะในระยะแรกหลังจากที่อยู่กินกับสามี ทั้งสตรีและสามีมิได้ต้องการที่จะจดทะเบียนสมรส แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความจำเป็นที่จะต้องให้ทะเบียนสมรสเป็นหลักฐานต่างๆ มีมากขึ้น คือ อาจใช้สำหรับเป็นหลักฐานในการติดต่อธุระในเรื่องต่างๆ เช่น เป็นเอกสารเมื่อบุตรต้องเข้าโรงเรียน จึงทำให้สตรีและสามีจำเป็นต้องไปจดทะเบียนสมรส

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของสตรีและสามี พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความล่าช้าของการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 13 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกันกับสามีสูงที่สุด (ร้อยละ 57.1) ขณะที่สตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 7-12 ปีมีส่วนร่วมการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกับสามีรองลงมา (ร้อยละ 20.1) และสตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 4-6 ปี มีส่วนร่วมการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กินกันต่ำที่สุด (ร้อยละ 8.7)

การที่สตรีที่มีการศึกษาสูงมีส่วนร่วมการจดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากที่อยู่กินกันหรือจดภายในปีแรกที่อยู่กินกันสูง น่าจะเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญกับเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองมากกว่าผู้ที่การศึกษาน้อยกว่า และการจดทะเบียนสมรสเป็นหลักฐานที่ยืนยันความถูกต้อง

ต้องสมบูรณ์ของการสมรสทั้งในทางกฎหมายและทางสังคม ดังนั้นสตรีที่มีการศึกษาสูงจึงมักจะจดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากอยู่กับสามี หรือจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กับสามี

ภาค สตรีทุกภาคต่างจดทะเบียนสมรสล่าช้า แต่จะเห็นได้ว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจดทะเบียนสมรสล่าช้ากว่าสตรีภาคอื่นค่อนข้างมาก คือ มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีต่ำกว่าภาคอื่น (ร้อยละ 9.2) ขณะที่สตรีในภาคใต้มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีสูงที่สุด (ร้อยละ 23.4) รองมาคือ สตรีภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกที่อยู่กินกับสามีใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 21.3 และ 19.7 ตามลำดับ)

การที่สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักจดทะเบียนสมรสล่าช้า อาจมีสาเหตุมาจากประเพณีเกี่ยวกับการสมรสของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาว่า “...หลังจากที่สมรสแล้ว ฝ่ายชาย (ลูกเขย) จะต้องย้ายไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง เพื่อเป็นการทดสอบความสามารถในการทำงานของลูกเขย ถ้าพ่อแม่ฝ่ายหญิงเห็นว่าลูกเขยคนนี้ไม่คิดจะอาจบอกให้ลูกสาวของตนเลิกกับสามีคนนั้น หรืออาจจะไม่แบ่งทรัพย์สินสมบัติให้ แต่ถ้าพ่อแม่ฝ่ายหญิงเห็นว่าลูกเขยเป็นคนดีก็อาจจะปลุกบ้านและแบ่งทรัพย์สินสมบัติให้ โดยอาจจะปลุกบ้านในบริเวณใกล้กับบ้านพ่อแม่ฝ่ายหญิง หรือภายในหมู่บ้านเดียวกัน...” (สนิท สมัครการ, 2539: 59-60) ทำให้ในระยะแรกที่อยู่กินกับสามี สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ให้ความสำคัญกับการจดทะเบียนสมรสมากนัก รองลงมามั่นใจในตัวสามี หรือจำเป็นจะต้องใช้ประโยชน์จากทะเบียนสมรส จึงจะไปจดทะเบียนสมรส

สำหรับเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สตรีในเขตเมืองอื่นมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กับสามีสูงที่สุด (ร้อยละ 32.2) รองลงมาคือ สตรีในเขตกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 20.9) ขณะที่สตรีชนบทมีสัดส่วนของผู้จดทะเบียนสมรสภายในปีแรกหลังจากอยู่กับสามีต่ำที่สุด (ร้อยละ 14.9)

จากผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากสตรีไทยส่วนหนึ่งจดทะเบียนสมรสล่าช้า และมีระยะเวลาที่ล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสแตกต่างกันแล้ว ลักษณะภูมิหลังของสตรีที่ต่างกันก็ทำให้สตรีมีระยะเวลาที่ล่าช้าในการจดทะเบียนสมรสแตกต่างกันด้วย เช่น อายุเมื่อสมรส ระดับการศึกษาของสตรีและสามี อาชีพของสตรีและสามี ภาค และเขตที่อยู่อาศัย



ตารางที่ 4 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรส ตามแบบแผนการจดทะเบียนสมรส  
จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ลักษณะภูมิหลัง บางประการ	แบบแผนการจดทะเบียนสมรส (ปี)					รวม ทะเบียน สมรส	รวม	จำนวน ตัวอย่างที่ ไม่ถ่วง น้ำหนัก
	0	1-4	5-9	10-14	15 +			
<b>รวม</b>	<b>16.7</b>	<b>12.6</b>	<b>10.0</b>	<b>7.7</b>	<b>5.8</b>	<b>47.1</b>	<b>100.0</b>	<b>2794</b>
<b>อายุเมื่อสมรส</b>								
ต่ำกว่า 16 ปี	5.3	7.6	16.0	7.6	8.3	55.3	100.0	214
16-18 ปี	10.9	9.8	10.6	11.0	9.0	48.7	100.0	810
19-21 ปี	14.8	14.4	9.9	7.8	6.5	46.7	100.0	788
22-24 ปี	23.3	17.4	10.8	6.7	2.7	39.0	100.0	478
25 ปีขึ้นไป	29.9	11.8	5.9	2.4	0.9	49.2	100.0	504
						$\chi^2 = 214.02$	$P\text{-value} \leq 0.05$	
<b>อาชีพของสตรีและสามี</b>								
ข้าราชการ, วิชาชีพ, บริหาร	55.7	17.7	4.3	1.9	2.2	18.1	100.0	429
ค้าขาย	16.7	15.9	11.0	6.5	4.9	45.0	100.0	249
เกษตรกร	9.0	10.7	12.3	10.0	8.4	49.5	100.0	1134
เสมียน,บริการ,กรรมกร	14.3	12.9	8.4	6.3	3.2	55.0	100.0	979
						$\chi^2 = 528.39$	$P\text{-value} \leq 0.05$	
<b>ระดับการศึกษาของสตรีและสามี</b>								
ไม่มีการศึกษา, 1-3ปี	12.6	2.3	9.6	3.5	5.6	66.5	100.0	56
4-6 ปี	8.7	10.3	11.2	10.4	8.3	51.1	100.0	1631
7-12 ปี	20.1	17.5	9.9	3.2	1.3	48.0	100.0	679
13 ปีขึ้นไป	57.1	18.5	3.6	1.1	-	19.7	100.0	428
						$\chi^2 = 614.34$	$P\text{-value} \leq 0.05$	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง บางประการ	แบบแผนการจดทะเบียนสมรส (ปี)					ไม่จดทะเบียนสมรส	รวม	จำนวน ตัวอย่างที่ ไม่ถ่วง น้ำหนัก
	0	1-4	5-9	10-14	15 +			
<b>ภาค</b>								
เหนือ	21.3	17.8	14.9	10.6	5.7	29.7	100.0	597
ตะวันออกเฉียงเหนือ	9.2	8.4	7.6	9.0	8.8	57.0	100.0	597
กลาง	19.7	13.8	9.2	4.5	3.1	49.8	100.0	975
ใต้	23.4	12.7	10.5	6.6	4.3	42.5	100.0	625
			$\chi^2 = 214.86$			P-value $\leq 0.05$		
<b>เขตที่อยู่อาศัย</b>								
ชนบท	14.9	12.0	10.7	8.6	6.7	47.1	100.0	1971
เมืองอื่น	32.2	17.8	6.8	4.7	1.4	37.1	100.0	426
กรุงเทพฯ	20.9	13.4	7.1	2.8	1.5	54.4	100.0	397
			$\chi^2 = 86.86$			P-value $\leq 0.05$		

### 8. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

#### 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ

เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ ของสตรีตัวอย่าง และเป็นประโยชน์ในการเลือกตัวแปรที่จะใช้ในแบบจำลองการวิเคราะห์จำแนกหมู่ การศึกษาครั้งนี้จึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ด้วยวิธีการทางสถิติ คือ การหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation matrix) โดยจะอธิบายเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง สำหรับการอธิบายตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามจะอธิบายในส่วนการวิเคราะห์จำแนกหมู่ในส่วนต่อไป “... การหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ตัวแปรต่างๆ จะต้องเป็นตัวแปรระดับช่วง (Interval scale) หรือตัวแปรลำดับ (Ordinal scale) ที่มีหลายค่า ถ้าเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม (Nominal scale) ต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ซึ่งมีค่าเป็น 0 กับ 1 โดยให้กลุ่มที่ผู้วิจัยสนใจ (ตามสมมติฐาน) เป็น 1 และกลุ่มอื่นเป็น 0...” (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2538: 157,169) ตัวแปรที่นำมาศึกษาในการหาค่าสหสัมพันธ์จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5)

- |           |   |
|-----------|---|
| 1. AGEM   | คือ อายุเมื่อสมรสของสตรี (รายปี)                |
| 2. DURMAR | คือ ระยะเวลาสมรสครั้งปัจจุบัน (รายปี)           |
| 3. NUMMAS | คือ จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี             |
| 4. CEB    | คือ จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี                     |
| 5. GOVT   | คือ อาชีพของสตรีและสามี                         |
|           | กำหนดให้ 1 คือ อาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร |
|           | 0 คือ อาชีพอื่น                                 |
| 6. YREDSP | คือ ระดับการศึกษาของสตรีและสามี (จำนวนปี)       |
| 7. WNHAV  | คือ จำนวนทรัพย์สินที่สตรีมี                     |
| 8. ISLAM  | คือ ศาสนาที่สตรีนับถือ                          |
|           | กำหนดให้ 1 คือ ศาสนาอิสลาม                      |
|           | 0 คือ ศาสนาอื่น                                 |
| 9. NORTH  | คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ                  |
|           | กำหนดให้ 1 คือ ภาคเหนือ                         |
|           | 0 คือ ภาคอื่น                                   |

10. NOBST คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ  
กำหนดให้ 1 คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ  
0 คือ ภาคอื่น
11. CENTRAL คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง  
กำหนดให้ 1 คือ ภาคกลาง  
0 คือ ภาคอื่น
12. SOUTH คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้  
กำหนดให้ 1 คือ ภาคใต้  
0 คือ ภาคอื่น
13. URBAN คือ เขตที่อยู่อาศัยของสตรี  
กำหนดให้ 1 คือ เขตเมือง  
0 คือ เขตอื่น
14. PASELCT คือ การเลือกคู่สมรสของสตรี  
กำหนดให้ 1 คือ พ่อแม่ของสตรีหรือพ่อแม่ของสามีเป็นผู้เลือก  
คู่สมรสให้  
0 คือ อื่นๆ
15. PRESEX คือ การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส  
กำหนดให้ 1 คือ มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส  
0 คือ ไม่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส
16. POSTIT คือ การที่สามีเคยนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิง  
กำหนดให้ 1 คือ สามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิง  
0 คือ สามีไม่เคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิง
17. REGIS คือ การจดทะเบียนสมรสของสตรี  
กำหนดให้ 1 คือ จดทะเบียนสมรส  
0 คือ ไม่จดทะเบียนสมรส

จากตารางสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ (ตารางที่ 5) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า มีตัวแปรบางคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรคู่ที่น่าสนใจ ได้แก่ อายุเมื่อสมรสกับจำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามีมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.29 สะท้อนให้เห็นว่า สตรีที่สมรสเมื่ออายุมากมักเป็นการสมรสครั้งที่สองหรือมากกว่า (ตัวแปรที่ 1 กับตัวแปรที่ 3) ระยะเวลาสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอด (ตัวแปรที่ 2 กับตัวแปรที่ 4) จึงมีความสัมพันธ์กันสูงด้วยเช่นกัน คือ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.63 หมายความว่า ยิ่งสตรีมีระยะเวลาสมรสเพิ่มขึ้นก็จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดเพิ่มขึ้นด้วย อายุเมื่อสมรสกับระดับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 1 กับตัวแปรที่ 6) มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.23 ซึ่งระบุว่า สตรีและสามีที่มีการศึกษาสูงมักจะสมรสเมื่ออายุก่อนข้างมาก

การมีอาชีพเป็นข้าราชการ วิชาชีพ หรือบริหาร กับระดับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 5 กับตัวแปรที่ 6) มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.56 สะท้อนให้เห็นว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน คือ การที่จะสามารถประกอบอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารจะต้องจบการศึกษาข้างสูง โดยเฉพาะอาชีพในชั้นผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ

สตรีในภาคกลางกับระดับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 11 กับตัวแปรที่ 6) มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.23 สะท้อนให้เห็นว่าสตรีในภาคกลางมักจะมีการศึกษาสูง ขณะที่สตรีในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของสตรีและสามีต่ำ หรือมีทิศทางตรงกันข้าม คือ มีความสัมพันธ์เท่ากับ -0.02, -0.21 และ 0.01 ตามลำดับ สำหรับการอาศัยอยู่ในเขตเมืองกับระดับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 13 กับตัวแปรที่ 6) มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.28 ซึ่งระบุว่า สตรีในเขตเมืองมักจะมีการศึกษาสูง

สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีความสัมพันธ์กับการอาศัยอยู่ในภาคใต้ (ตัวแปรที่ 8 กับตัวแปรที่ 12) หมายถึงว่า ถ้าเป็นสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามก็มักจะอยู่อาศัยในภาคใต้ ทั้งนี้เพราะชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ภาคนี้ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส เท่ากับ 0.24 ซึ่งระบุว่า อาจจะมีสตรีในภาคกลางจำนวนค่อนข้างมากที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส (ตัวแปรที่ 12 กับตัวแปรที่ 16) ขณะที่สตรีในภาคอื่นมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส คือ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.08, -0.13 และ -0.05 ของสตรีในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ (ตัวแปรที่ 10 กับตัวแปรที่ 16, ตัวแปรที่ 11 กับตัวแปรที่ 16 และ 13 กับตัวแปรที่ 16) ซึ่งจะเห็นว่าต่างจากสตรีในภาคกลางคือ สตรีในภาคอื่นมักจะไม่ค่อยมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส

ส่วนตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ ที่น่าสนใจ ได้แก่ อายุเมื่อสมรสกับระยะเวลาสมรส (ตัวแปรที่ 1 กับตัวแปรที่ 2) มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ  $-0.32$  ซึ่งหมายถึงสตรีที่สมรสมานานแล้วมักจะสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย ตัวแปรระยะเวลาสมรสกับระดับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 2 กับตัวแปรที่ 6) มีความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ  $-0.33$  ซึ่งให้เห็นว่า สตรีที่สมรสมาเป็นระยะเวลานานแล้วมักจะมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาถึงจำนวนบุตรเกิดรอดกับการศึกษาของสตรีและสามี (ตัวแปรที่ 4 กับตัวแปรที่ 6) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ เท่ากับ  $-0.30$  สะท้อนให้เห็นว่าสตรีที่มีการศึกษาค่ำมักจะมีบุตรจำนวนมาก

ตารางที่ 5 สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ศึกษาการจดทะเบียนสมรสของสตรีไทย

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. AGEM	-																
2. DURMAR	-.32**	-															
3. NUMMAS	.29**	-.13**	-														
4. CEB	-.12**	.63**	.02**	-													
5. GOVT	.19**	-.04*	.02	-.07**	-												
6. YREDSP	.23**	-.33**	-.07**	-.30**	.56**	-											
7. WNHAV	.17**	.09**	-.01	.02	.22**	.21**	-										
8. ISLAM	-.07**	.05**	.06**	.16**	-.04	-.05**	-.04**	-									
9. NORTH	.00	.06**	.00	-.12**	.00	-.02	.05	-.11**	-								
10. NOEST	-.10**	.03	-.05**	.04*	-.11**	-.21**	-.13**	-.16**	-.40**	-							
11. CENTRAL	.14**	-.10**	.03	-.08**	.12**	.23**	.10**	-.12**	-.34**	-.49**	-						
12. SOUTH	-.05*	.02	.04*	.20**	.00	.01	.00	.55**	-.20**	-.28**	-.24**	-					
13. URBAN	.10*	-.02	.00	-.06**	.20**	.28**	.10**	-.01	.04*	-.07**	-.06**	.14**	-				
14. PASELCT	-.12**	.14**	-.05*	.15**	-.03	-.13**	.00	.15**	-.10**	.13**	-.16**	.15**	-.07**	-			
15. PRESEX	.02	-.16**	.10**	-.10**	.07**	.19**	.02*	-.06**	-.08**	-.13**	.24**	-.05*	.10**	-.17**	-		
16. POSTTT	-.05*	.11**	.07**	.06**	.08**	.08**	.10**	-.06**	-.02	-.15**	.18**	-.02	.11**	-.09**	.15**	-	
17. REGIS	.06**	.40**	-.13**	.23**	.21**	.14**	.16**	.00	.18**	-.15**	-.04	.03	.06**	.05**	-.07**	.06**	-

\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ  $\leq .05$

\*\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ  $\leq .01$

### 3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสด้วยวิธีการวิเคราะห์การจำแนกหมู่

การวิเคราะห์การจำแนกหมู่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหนึ่งตัวกับตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมๆ กัน เพื่อที่ว่าตัวแปรอิสระเหล่านั้นสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ดีเพียงใด และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวทั้งก่อนและหลังควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ โดยที่ตัวแปรอิสระต้องเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม ตัวแปรตามเป็นตัวแปรระดับช่วง และตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมการเดียวกันจะต้องไม่มีค่าความสัมพันธ์กันสูง เพื่อป้องกันความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (multicollinearity) นอกจากนี้การวิเคราะห์การจำแนกหมู่สามารถนำตัวแปรระดับช่วง เข้ามาควบคุมผลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเรียกว่า ตัวแปรผันร่วม (covariates) เนื่องจากโปรแกรม SPSS มีข้อจำกัดว่าจำนวนปัจจัยหรือตัวแปรอิสระในหนึ่งสมการใส่ได้เพียง 10 ตัว และตัวแปรผันร่วมได้อีก 10 ตัว (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538 : 405-415) ดังนั้น บางสมการในการศึกษาคั้งนี้จึงต้องให้ตัวแปรอิสระบางตัวเข้าอยู่ในสมการในฐานะตัวแปรผันร่วม

ดังนั้นในขั้นแรกจึงได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์จากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ในตารางที่ 5 โดยพิจารณาว่าหากตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าสหสัมพันธ์สูงเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 ขึ้นไป จะไม่นำมาวิเคราะห์ในสมการเดียวกัน ตัวแปรอิสระในการศึกษาคั้งนี้มีทั้งหมด 13 ตัวด้วยกัน คือ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จำนวนบุตรเกิดรอด อาชีพของสตรีและสามี การศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย การเลือกคู่สมรส การเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 จึงสามารถนำตัวแปรเหล่านี้มาวิเคราะห์ในสมการเดียวกันได้

การศึกษาคั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวแปรอิสระเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จำนวนบุตรเกิดรอด
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย
3. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การเลือกคู่สมรสของสตรี การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี

โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับตัวแปรอิสระหลายตัว โดยมีสมการปรับอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ทั้งหมด 7 สมการด้วยกัน คือ



สมการปรับ 1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยทางประชากร หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยอื่นๆ หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยทางประชากร และปัจจัยอื่นๆ หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 6 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการ

สมการปรับ 7 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจดทะเบียนสมรสกับทุกปัจจัย หลังจากปรับอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการแล้ว โดยกำหนดให้ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรเกิดรอด เป็นตัวแปรผันร่วม เนื่องจากตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์ในสมการนี้มีทั้งหมด 13 ตัว จึงต้องกำหนดให้เป็นตัวแปรผันร่วม 3 ตัวแปร ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 6)

### 1. อายุเมื่อสมรส

ผู้ที่สมรสขณะที่อายุน้อยย่อมจะมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุมาก การปรับตัวในการใช้ชีวิตจึงอาจทำได้ยากกว่า สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อยจึงอาจทำให้สตรีไม่กล้าตัดสินใจที่จดทะเบียนสมรส เนื่องจากไม่แน่ใจว่าการจดทะเบียนจะเป็นผลดีหรือผลเสียต่อคนจึงต้องใช้เวลาในการตัดสินใจ คือไม่รีบไปจดทะเบียนสมรสทันทีหลังจากสมรสหรืออยู่กับสามี หรืออาจเกิดจากการที่คู่สมรสอายุต่ำกว่า 20 ปี จะต้องให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองแสดงความยินยอม จึงจะสามารถจดทะเบียนสมรสได้ เพื่อลดความยุ่งยากคู่สมรสบางคู่จึงเลื่อนการจดทะเบียนสมรสออกไป เมื่อระยะเวลาผ่านไปคู่สมรสที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ประโยชน์ จากทะเบียนสมรสก็จะยังไม่จดทะเบียนสมรสต่อไป ขณะที่สตรีที่สมรสเมื่ออายุมากกว่าสามารถจะตัดสินใจในเรื่องการจดทะเบียนสมรสโดยไม่ต้องใช้เวลามากนัก ดังนั้น สตรีที่มีอายุเมื่อสมรสสูงกว่าจึงน่าจะจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีอายุเมื่อสมรสต่ำกว่า

จากผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุเมื่อสมรสกับการจดทะเบียนสมรส (สมการไม่ปรับตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 6) มีทิศทางเดียวกับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สตรีที่มีอายุเมื่อสมรสสูงกว่าจะมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีอายุเมื่อสมรสต่ำกว่า มีเพียงกลุ่มสตรีที่มีอายุเมื่อสมรส 25 ปีขึ้นไปที่มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่ากลุ่มสตรีที่มีอายุเมื่อสมรส 22-24 ปี

เมื่อนำปัจจัยทางประชากร คือ ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จำนวนบุตรเกิดรอด มาพิจารณาประกอบ (สมการปรับ 1) พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามกลุ่มอายุเมื่อสมรสเพิ่มขึ้นและมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า  $\eta$  0.08 เป็นค่า  $\beta$  0.19 ในสมการปรับ 1) แสดงว่า ปัจจัยทางประชากรตัวอื่นทุกตัวรวมกันสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างในการจดทะเบียนสมรส เมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 5) ยังพบว่าความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสเท่ากับเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากร (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.19) แต่เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) มาร่วมในการพิจารณา พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามกลุ่มอายุเมื่อสมรสเพิ่มขึ้นกว่าในกว่าในระดับ 2 ตัวแปร แต่ต่ำกว่าในสมการปรับ 1 (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.11 ในสมการปรับ 4) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมกันมีผลสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างในการจดทะเบียนสมรส แต่ต่ำกว่าปัจจัยทางประชากร

หลังจากควบคุมอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในทุกสมการ อายุเมื่อสมรสยังมีอิทธิพลต่อการจดทะเบียนสมรสและมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า อายุเมื่อสมรสเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส โดยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

## 2. ระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรสสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงในชีวิตสมรส สตรีที่มีระยะสมรสยาวนาน แสดงถึงว่า ชีวิตสมรสของสตรีนั้นมีความมั่นคงพอควร ขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นจะยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าชีวิตสมรสจะมั่นคงมากนักน้อยเพียงใด สตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานจึงน่าจะมีความมั่นใจในสามีของตนว่าจะสามารถดูแลชีวิตสมรสและครอบครัวไปได้ด้วยดี จึงตัดสินใจจดทะเบียนสมรสกับสามี ส่วนสตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นอาจต้องรอเวลาจนกระทั่งมั่นใจว่าสามีและชีวิตสมรสมีความมั่นคง นอกจากนี้ การมีระยะเวลาสมรสที่ยาวนานทำให้สตรีมีโอกาสที่จะไปจดทะเบียนสมรสได้มากกว่าการมีระยะเวลาสมรสสั้น ดังนั้นสตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่าน่าจะมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า

จากการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 6) พบว่า สัดส่วนการจดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาสมรสที่เพิ่มขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อนำปัจจัยทางประชากร คือ อายุเมื่อสมรส จำนวนครั้งที่สมรส

ของสตรีและสามี และจำนวนบุตรเกิดรอด (สมการปรับ 1) หรือเพิ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) หรือนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 5) มาพิจารณาร่วมด้วย พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรส ตามระยะเวลาสมรสไม่เปลี่ยนแปลงจากระดับ 2 ตัวแปรมากนัก (ค่า eta และค่า beta ใกล้เคียงกันคือเท่ากับ 0.39 และ 0.40 ในสมการปรับ 1, 4 และ 5) แสดงว่า ปัจจัยตัวอื่นทุกตัวรวมกันไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาสมรสกับการจดทะเบียนสมรส ระยะเวลาสมรสจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างสูง โดยสตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวกว่ามีส่วนการจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลาสมรสเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

### 3. จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี

การสมรสครั้งที่สองชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นเคยมีประสบการณ์การใช้ชีวิตคู่มาก่อน ไม่ว่าจะเนื่องมาจากการหย่าร้าง การถูกทอดทิ้ง หรือจากการตายของคู่สมรส ประสบการณ์ที่ผ่านมา ย่อมทำให้บุคคลพยายามที่จะระมัดระวังชีวิตสมรสครั้งใหม่ให้มั่นคง ในเรื่องของการจดทะเบียนสมรสก็เช่นกัน ผู้ที่เคยผ่านชีวิตสมรสและหย่าร้างมาแล้วอาจกลัวชีวิตสมรสใหม่ล้มเหลว ดังนั้น สตรีในกลุ่มที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งจึงน่าจะอยู่กินกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีในกลุ่มที่สมรสเพียงครั้งเดียว

การศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งมีส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีที่สมรสเพียงครั้งเดียว เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อนำปัจจัยทางประชากร คือ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรเกิดรอด (สมการปรับ 1) มาพิจารณาประกอบ ความสัมพันธ์ยังคงใกล้เคียงกับในระดับ 2 ตัวแปร (ค่า eta 0.13 เป็นค่า beta 0.12) และเมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 5) พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างจากการพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากร (ค่า beta เท่ากับ 0.12) แสดงว่า ทั้งปัจจัยทางประชากรตัวอื่น และปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งที่สมรสกับการจดทะเบียนสมรส แต่เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) มาพิจารณาร่วมกัน พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามจำนวนครั้งที่สมรสลดลง (ค่า beta เท่ากับ 0.09) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลต่อปัจจัยจำนวนครั้งที่สมรสในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรส และเมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเป็นการพิจารณาทุกปัจจัยรวมกัน (สมการปรับ 7) พบว่า ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างจากเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากรตัวอื่น และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมกัน (ค่า beta เท่ากับ 0.09) และ ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามจำนวนครั้งที่

สมรสยังคงเป็นไปตามสมมติฐาน และมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่ส่งผลในทางลบต่อการจดทะเบียนสมรส

#### 4. จำนวนบุตรเกิดรอด

บุตรเป็นสายใยที่โยงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ส่งเสริมความผูกพันและความมั่นคงในชีวิตสมรสให้มากยิ่งขึ้น ขณะที่การจดทะเบียนสมรสก็มีความสำคัญกับบุตรเช่นกัน คือ ผลจากการจดทะเบียนสมรสจะทำให้บุตรที่เกิดมาเป็นบุตรที่ถูกตั้งตามกฎหมาย นอกจากนี้ สิทธิประโยชน์ที่ได้จากทะเบียนสมรสยังช่วยลดภาระของคู่สมรสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุตรได้ เช่น เบิกค่าเล่าเรียนให้บุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร ในกรณีที่ที่ทำงานของคู่สมรสให้สวัสดิการ ดังนั้น สตรีที่มีจำนวนบุตรมากกว่าจึงน่าจะจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 6) พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดกับการจดทะเบียนสมรสมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อนำปัจจัยอื่นทางประชากร คือ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี (สมการปรับ 1) มาร่วมพิจารณา ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามจำนวนบุตรเกิดรอดลดลงไปมาก (ค่า  $\alpha$  0.29 เป็น  $\beta$  0.09) แสดงว่า ปัจจัยทางประชากรตัวอื่นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรเกิดรอดกับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างมาก แต่เมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 5) พบว่าความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างจากเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากร (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.09) แสดงว่า ปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรนี้ เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) มาประกอบการพิจารณา พบว่า ความสามารถในอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสลดลงเช่นกัน (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.12) แต่สูงกว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากร แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรเกิดรอดกับการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าปัจจัยทางประชากร

หลังจากควบคุมอิทธิพลของปัจจัยตัวอื่นในสมการต่างๆ พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่าจำนวนบุตรเกิดรอดมีผลต่อการจดทะเบียนสมรส

#### 5. อาชีพของสตรีและสามี

อาชีพแต่ละอาชีพย่อมมีอิทธิพลให้บุคคลในอาชีพนั้นมีวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งทัศนคติที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละอาชีพจะมีกฎระเบียบ หรือมีวิถีทางในการประกอบอาชีพที่ต่างกัน อาชีพข้าราชการเป็นอาชีพที่ต้องอยู่ในกฎระเบียบค่อนข้างมาก ขณะที่

อาชีพวิชาชีพ และบริหาร เช่น แพทย์ ผู้จัดการบริษัทเอกชน ครูอาจารย์ เป็นอาชีพที่คนทั่วไปในสังคมให้ความยกย่อง อาชีพเหล่านี้จึงน่าจะจกทะเบียนสมรสมากกว่าที่จะอยู่กันโดยไม่งดทะเบียนสมรส นอกจากนี้อาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารมักจะได้รับสิทธิพิเศษหรือสวัสดิการต่างๆ แก่ผู้ที่จดทะเบียนสมรส เช่น การเบิกค่ารักษาพยาบาลของกลุ่มสมรสและบุตร เบิกค่าเล่าเรียนบุตร ฯลฯ แต่สำหรับอาชีพค้าขาย ผลจากการจดทะเบียนสมรสอาจก่อให้เกิดความยุ่งยากมากกว่า เช่น ในการทำนิติกรรมทางธุรกิจหรือทรัพย์สินกลุ่มสมรสที่จดทะเบียนสมรสจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนอาชีพเกษตรกรและอาชีพเสมียน บริการ และกรรมกร อาจเห็นว่าการจดทะเบียนสมรสไม่มีความจำเป็นจึงอาจจะไม่ต้องจดทะเบียนสมรส ดังนั้นสตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารจึงน่าจะจกทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีอาชีพอื่น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับตัวแปรที่ 5 ตารางที่ 6) พบว่าสตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหาร มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย และอาชีพเกษตรกร ส่วนสตรีที่มีอาชีพเสมียน บริการ และกรรมกร มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสที่พบเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย (สมการปรับ 2) มาร่วมพิจารณา พบว่าความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างอาชีพต่างๆ ลดลง (ค่า  $\eta$  0.22 เป็นค่า  $\beta$  0.15) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอื่นมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการจดทะเบียนสมรส หรือเมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) ยังคงพบว่าไม่ต่างกัน (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.14) คือ ปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรนี้ แต่เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) มาพิจารณาร่วมกัน พบว่า ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสลดลงกว่าในระดับ 2 ตัวแปรค่อนข้างมาก (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.10) ใกล้เคียงกับเมื่อนำทุกปัจจัยมาพิจารณาร่วมกัน คือเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.09 ในสมการปรับ 7) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างสูง แต่ปัจจัยอื่นๆ เกือบจะไม่มีผลต่อความสัมพันธ์นี้

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ยังคงเป็นเช่นในระดับ 2 ตัวแปร คือ สตรีที่มีอาชีพข้าราชการ วิชาชีพ และบริหารมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่าอาชีพอื่น เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า อาชีพของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

## 6. ระดับการศึกษาของสตรีและสามี

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่างๆ ให้กับบุคคลผู้ที่มีการศึกษาแตกต่างกันจึงมักจะมีทัศนคติ ค่านิยม และมุมมองการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปด้วย ผู้ที่มีการศึกษาสูงอาจเห็นว่าการจดทะเบียนสมรสเป็นหน้าที่ของประชาชนที่พึงปฏิบัติเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย ขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำอาจมองเพียงแค่สิทธิประโยชน์และผลเสียที่จะได้รับจากการจดทะเบียนสมรสเท่านั้น ดังนั้น สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าจึงน่าจะจดทะเบียนสมรสสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาค่ากว่า

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสตรีและสามีกับการจดทะเบียนสมรส (สคมภ์ไม่ปรับ ตัวแปรที่ 6 ตารางที่ 6) พบว่า ระดับการศึกษาของสตรีและสามีมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 13 ปี ขึ้นไปมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีจำนวนปีที่ศึกษา 7-12 ปี, 4-6 ปี และต่ำที่สุดในกลุ่มที่ไม่มีการศึกษาหรือมีจำนวนปีที่ศึกษาค่ากว่า 4 ปี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสามี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย (สมการปรับ 2) พบว่า ระดับการศึกษาสามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสลดลง (ค่า  $\eta^2$  0.20 เป็น  $\beta^2$  0.13) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอื่นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการจดทะเบียนสมรส และเมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) พบว่า ปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรนี้ (ค่า  $\beta^2$  เท่ากับ 0.14) แต่เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) มาประกอบการพิจารณา พบว่า ความสามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นกว่าในระดับ 2 ตัวแปร (ค่า  $\beta^2$  เท่ากับ 0.23) แสดงว่า ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอื่นรวมกันสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรส และเมื่อเพิ่มปัจจัยอื่นๆ คือ พิจารณาทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) พบว่า ความสามารถในการอธิบายความผันแปรไม่แตกต่างจากการพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมรวมกัน (ค่า  $\beta^2$  เท่ากับ 0.23) โดยที่ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการจดทะเบียนสมรสยังคงมีทิศทางบวกเช่นเดิม เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาของสตรีและสามีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

### 7. การมีทรัพย์สินของสตรี

การมีทรัพย์สินของสตรีเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงฐานะทางเศรษฐกิจของสตรี และเป็นสิ่งที่ทำให้สตรีมั่นใจว่าตนเองจะสามารถพึ่งตนเองได้หากชีวิตสมรสล้มเหลว สตรีที่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองมากจึงอาจไม่เห็นความสำคัญของทะเบียนสมรสที่จะให้ประโยชน์ในเรื่องการแบ่งสินสมรส หากมองอีกแง่หนึ่งคือ สตรีที่มีทรัพย์สินมากอาจไม่ต้องการมีปัญหาในการแบ่งทรัพย์สินเมื่อต้องหย่าขาดกัน ขณะที่สตรีที่ไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองน่าจะต้องการจดทะเบียนสมรส เนื่องจากผลของการจดทะเบียนสมรสทำให้คนได้รับส่วนแบ่งจากสินสมรสหากชีวิตสมรสล้มเหลว ดังนั้น สตรีที่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองน้อยกว่าน่าจะนิยมจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองมากกว่า

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการมีทรัพย์สินของสตรีกับการจดทะเบียนสมรส (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 7 ตารางที่ 6) พบว่า การมีทรัพย์สินของสตรีมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ สตรีที่มีทรัพย์สิน 2 อย่างหรือมากกว่า มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองมาคือ สตรีที่มีทรัพย์สิน 1 อย่าง และสตรีที่ไม่มีทรัพย์สินทั้ง 3 อย่างมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย (สมการปรับ 2) ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสลดลง (ค่า  $\eta$  0.16 เป็นค่า  $\beta$  0.10) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอื่นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีทรัพย์สินกับการจดทะเบียนสมรส และไม่ว่าจะเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) ก็ยังคงไม่ต่างจากพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.09) เมื่อพิจารณาปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสลดลงกว่าในระดับ 2 ตัวแปรมาก (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.03) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับเมื่อนำทุกปัจจัยมาพิจารณา (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.02 ในสมการปรับ 7) แสดงว่า ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอื่นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีทรัพย์สินกับการจดทะเบียนสมรส แต่ปัจจัยอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าวมากนัก

การที่ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่มีทรัพย์สินแตกต่างกันแต่มีระดับการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างกัน ชี้แนะว่า การมีทรัพย์สินไม่ได้มีผลต่อการจดทะเบียนสมรส สตรีที่มีทรัพย์สินน้อยไม่ได้มีความหวังที่จะได้ประโยชน์จากการแบ่งสินสมรสโดยการจดทะเบียนสมรส หรืออาจเป็นเพราะสตรีที่มีทรัพย์สินน้อยมักจะมีสามีที่ฐานะเท่าเทียมกันคือ มีทรัพย์สินน้อยเช่นกัน ดังนั้นสตรีจึงไม่คาดหวังในเรื่องการแบ่งสินสมรส จึงอาจกล่าวได้ว่า การมีทรัพย์สินของสตรีไม่ใช่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

## 8. ศาสนา

ผู้ที่นับถือศาสนาต่างกันอย่าง่อมมีแนวทางที่ยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน เพราะแต่ละศาสนามีหลักคำสอนและพิธีกรรมที่เป็นของตนเองในเรื่องการสมรสก็เช่นกัน บางศาสนาจะเกี่ยวข้องกับการสมรสเฉพาะพิธีกรรมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่บางศาสนาอาจมีบทบาทสำคัญในเรื่องการสมรส เช่น ศาสนาอิสลาม นอกจากจะมีบทบาทในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสมรสแล้ว ศาสนาอิสลามยังมีกฎหมายการจดทะเบียนสมรสของตนเอง ซึ่งการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายอิสลามเป็นการจดทะเบียนสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายไทยอีกด้วย ดังนั้นสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงน่าจะจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ เพราะการจดทะเบียนสมรสกับทางศาสนาน่าจะมีความสะดวกมากกว่าการที่จะต้องไปจด ณ ที่ว่าการอำเภอ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร (สคมภ์ไม่ปรับ ตัวแปรที่ 8 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีส่วนการจดทะเบียนสมรสไม่แตกต่างกับสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ภาค เขตที่อยู่อาศัย (สมการปรับ 2) หรือเพิ่มปัจจัยทางประชากร (สมการปรับ 4) หรือนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) หรือนำทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) มาร่วมพิจารณาพบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่นับถือศาสนาพุทธกับสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้นกว่าในระดับ 2 ตัวแปรเพียงเล็กน้อย (ค่า eta 0.00 เป็นค่า beta 0.01 และ 0.02 ในสมการปรับ 2, 4, 6 และ 7) แสดงว่า ปัจจัยตัวอื่นทุกตัวรวมกันสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างในการจดทะเบียนสมรส แต่ความแตกต่างที่พบยังคงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การที่สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีระดับการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างกับสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ทั้งที่ศาสนาอิสลามมีกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสเป็นของตนเอง อาจมีสาเหตุมาจาก สตรีมุสลิมส่วนหนึ่งอาจจะอยู่กินกับสามีโดยไม่มีพิธีสมรสทางศาสนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศาสนาไม่ใช่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

## 9. ภาค

ผู้ที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคมีประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ที่ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแตกต่างกันไป ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสก็เช่นกัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง คือ หลังจากพิธีสมรสแล้ว ฝ่ายชายจะต้องมาอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อป้องกันไม่ให้สามีใช้อำนาจเหนือภรรยาเกินขอบเขต (มานพ คณะโต และสายสุคา มานพพิรุฬห์, 2540: 375) สตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงน่าจะมั่นใจในชีวิตสมรสของตน เพราะยังมีพ่อแม่



หรือคนในครอบครัวคอยดูแลอยู่ การให้ความสำคัญต่อทะเบียนสมรสจึงอาจลดลง ดังนั้น สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงน่าจะมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีภาคอื่น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาค กับการจดทะเบียนสมรส (สมการปรับ ตัวแปรที่ 9 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ขณะที่สตรีในภาคเหนือมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีในภาคใต้ และสตรีในภาคกลาง ตามลำดับ ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามภาค เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา เขตที่อยู่อาศัย (สมการปรับ 2) หรือเพิ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) ประกอบการพิจารณา พบว่า ความสัมพันธ์ยังคงเดิม (ค่า  $\eta$  และค่า  $\beta$  เท่ากันคือ 0.20 ในสมการปรับ 2 และ 6) และเมื่อนำปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 4) หรือนำปัจจัยทุกตัว (สมการปรับ 7) มาร่วมพิจารณา ความสามารถในการอธิบายความผันแปรลดลงกว่าในระดับ 2 ตัวแปรเพียงเล็กน้อย (ค่า  $\beta$  เท่ากับ 0.18 และ 0.19 ในสมการปรับ 4 และ 7) แสดงว่า ปัจจัยทุกตัวไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาคกับการจดทะเบียนสมรส โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สตรีในภาคเหนือมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีในภาคใต้ และสตรีในภาคกลาง ขณะที่สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาคที่สตรีอยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

#### 10. เขตที่อยู่อาศัย

การติดต่อกันระหว่างบุคคล หรือ บุคคลกับองค์กรในเขตเมือง ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบที่เป็นทางการ มีความซับซ้อนมากกว่าในเขตชนบท ทะเบียนสมรสซึ่งเป็นเอกสารหรือหลักฐานอย่างหนึ่งในทางกฎหมายที่อาจจำเป็นต้องใช้ในการติดต่อต่างๆ ดังนั้น สตรีในเขตเมืองจึงอาจจะต้องใช้ทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีในเขตชนบท แต่สำหรับสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับวัฒนธรรมและค่านิยมทางตะวันตกมาใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก อาจจะต้องการใช้ชีวิตที่เป็นอิสระ ไม่ต้องการให้ทะเบียนสมรสมาเป็นพันธผูกพันตนเองกับสามี ดังนั้น สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่นจึงน่าจะนิยมจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตชนบท

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 10 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีในเขตเมืองอื่นมีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือสตรีในเขตชนบท และสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร มีส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามเขตที่อยู่อาศัยที่พบเป็นไปตามสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา ภาค (สมการปรับ 2) หรือเพิ่มปัจจัยทางประชากร (สมการปรับ 4) หรือนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) หรือนำทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) มาพิจารณาประกอบพบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามเขตที่อยู่อาศัยในทุกสมการลดลง ในระดับใกล้เคียงกัน (ค่า eta 0.07 ลดลงเป็นค่า beta 0.04 และ 0.05 ในสมการปรับ 2, 4, 6 และ 7) แสดงว่า ทั้งปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับการจดทะเบียนสมรส และพบว่าส่วนการจดทะเบียนสมรสตามเขตที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป คือ สตรีในเขตชนบทมีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีในเขตกรุงเทพมหานคร และสตรีในเขตเมืองอื่น ซึ่งส่วนการจดทะเบียนสมรสใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีในเขตเมืองอื่นและสตรีในเขตกรุงเทพมหานครใช้ชีวิตแบบอิสระมากขึ้น จึงไม่ต้องการจดทะเบียนสมรสซึ่งจะก่อให้เกิดพันธผูกพันระหว่างตนเองกับสามีมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่พบจะไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า เขตที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

#### 11. การเลือกคู่สมรสของสตรี

การเลือกคู่ครองของชายหญิงที่จะอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา มี 2 แบบด้วยกัน คือ พ่อแม่เลือกให้ และการเลือกโดยเสรี การเลือกคู่ครองแบบพ่อแม่เลือกให้ อิทธิพลภายในครอบครัว ยานาถและการรับผิดชอบต่างๆ มักจะขึ้นอยู่กับพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายซึ่งมีอาวุโส ขณะที่การเลือกคู่ครองแบบเสรี เป็นการเลือกคู่ครองโดยความสมัครใจของชายและหญิง เมื่อเป็นสามีภรรยากันจึงมีอิสระในการดำเนินชีวิตไม่ต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่ของทั้งสองฝ่าย (Davis, 1966 อ้างใน บุญถิอ วันทายนต์, 2520: 119)

การที่การเลือกคู่ครองแบบพ่อแม่เลือกให้ พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้จัดการให้เกิดการสมรสขึ้น จึงต้องรับผิดชอบชีวิตสมรสนั้น และเพื่อป้องกันความล้มเหลวในชีวิตสมรส พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายจึงอาจจัดการให้คู่สมรสจดทะเบียนสมรสให้เป็นหลักประกันความมั่นคงได้วิธีหนึ่ง ดังนั้น สตรีที่พ่อแม่ของคนหรือของฝ่ายชายเลือกคู่สมรสให้จึงน่าจะจดทะเบียนสมรสมากกว่าสตรีที่เลือกคู่สมรสด้วยตนเอง หรือผู้อื่นเลือกคู่สมรสให้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการเลือกคู่สมรสกับการจดทะเบียนสมรส (สคภไม่ปรับ ตัวแปรที่ 11 ตารางที่ 6) พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่เลือกคู่สมรสเอง สตรีที่พ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นผู้เลือก และสตรีที่ผู้อื่นเป็นผู้เลือกเป็นไปตามสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สตรีที่พ่อแม่เลือกคู่สมรสให้มีสัดส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงที่สุด ขณะที่สตรีที่เลือกคู่สมรสเอง หรือผู้อื่นเลือกคู่สมรสให้มีสัดส่วนรองลงมา และมีสัดส่วนไม่แตกต่างกัน

เมื่อนำปัจจัยอื่นๆ คือ ปัจจัยการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี (สมการปรับ 3) มาพิจารณาประกอบ ความสามารถในการอธิบายความผันแปรลดลงเล็กน้อย (ค่า eta 0.05 เป็นค่า beta 0.04) แสดงว่า ปัจจัยการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกคู่สมรสกับการจดทะเบียนสมรสเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อนำปัจจัยการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 6) มาพิจารณาประกอบ ความสามารถในการอธิบายความผันแปรเพิ่มขึ้นกว่าในระดับ 2 ตัวแปร (ค่า beta เท่ากับ 0.07) แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทุกตัวรวมกันสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรส เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี (สมการปรับ 5) มาพิจารณาร่วมกัน ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสลดลงจนเกือบจะไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างสตรีกลุ่มต่างๆ (ค่า beta เท่ากับ 0.01) เนื่องจากปัจจัยทางประชากรมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกคู่สมรสกับการจดทะเบียนสมรส และเมื่อนำปัจจัยทุกตัว (สมการปรับ 7) มาพิจารณาประกอบ จึงพบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสลดลงกว่าในระดับ 2 ตัวแปรเช่นกัน (ค่า beta เท่ากับ 0.03) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่า การเลือกคู่สมรสของสตรีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส

## 12. การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าในสังคมไทยพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส (ก่อนพิธีแต่งงานตามประเพณี) ถือว่าเป็นเรื่องเลื่อมเสียมของผู้หญิงและทำให้คุณค่าของผู้หญิงลดลง ชายหญิงที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสบางคู่จึงอาจจะอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยที่ไม่มีพิธีสมรส เนื่องจากถือว่าเป็นการทำผิดประเพณีไปแล้ว การอยู่กินกันฉันสามีภรรยาที่เริ่มต้นจากการไม่มีพิธีรีตรองใดๆ รวมทั้งการที่ฝ่ายชายไม่เห็นคุณค่าของฝ่ายหญิง อาจทำให้คู่สมรสคู่นั้นไม่ต้องการจดทะเบียนสมรส

จากความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 12 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสมีส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำกว่าสตรีที่ไม่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส ความแตกต่างที่พบเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อนำปัจจัยอื่นๆ คือ การเลือกคู่สมรสของสตรี การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี (สมการปรับ 3) หรือเพิ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมการปรับ 6) มาพิจารณาประกอบ พบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสระหว่างสตรีที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสกับสตรีที่ไม่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสไม่ต่างจากในระดับ 2 ตัวแปร (ค่า eta และค่า beta ใกล้เคียงกันคือเท่ากับ 0.08 และ 0.07 ในสมการปรับ 3 และ 6) แสดงว่าการเลือกคู่สมรสของสตรี การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี และปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับการจดทะเบียนสมรส แต่เมื่อนำปัจจัยทางประชากร และปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 5) หรือนำปัจจัยทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) มาประกอบการพิจารณา พบว่า ความสัมพันธ์ลดลง และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า beta เท่ากับ 0.00 และ 0.01 ในสมการปรับ 5 และ 7 ตามลำดับ) แสดงว่าปัจจัยทางประชากรมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับการจดทะเบียนสมรสค่อนข้างสูง ดังนั้น การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสจึงไม่น่าจะมีอิทธิพลต่อการผันแปรของการจดทะเบียนสมรส ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจดทะเบียนสมรสในสังคมไทยไม่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องตามประเพณีของสังคม คือ แม้ว่าชายหญิงจะมีเพศสัมพันธ์กันก่อนการสมรส (การอยู่กินกันฉันสามีภรรยา) ก็ไม่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส ขณะที่การมีพิธีสมรสตามประเพณีหรือศาสนาเป็นสิ่งที่จะต้องทำให้ถูกต้องคือ ชายหญิงไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ก่อนที่จะมีพิธีสมรส ดังที่พบเห็นโดยทั่วไปว่า คู่สมรสที่อยู่กินกันโดยไม่มีพิธีสมรสตามประเพณีส่วนหนึ่งเนื่องมาจากคู่สมรสคู่นั้นได้เสียกัน หรือมีเพศสัมพันธ์กันก่อนเวลาอันควร

### 13. การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี

การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามีอาจทำให้สตรีไม่มั่นใจในตัวสามี และไม่มั่นใจว่าชีวิตสมรสของตนจะดำเนินไปได้ด้วยดีหรือไม่ สตรีที่สามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิงจึงอาจไม่ต้องการจดทะเบียนสมรส เพราะการจดทะเบียนสมรสจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาผูกพันกันทางกฎหมาย และทำให้ยุ่งยากหากสตรีต้องเลิกกับสามี

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามีกับการจดทะเบียนสมรส (สมการไม่ปรับ ตัวแปรที่ 13 ตารางที่ 6) พบว่า สตรีที่สามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิงมีส่วนการจดทะเบียนสมรสสูงกว่า สตรีที่ไม่ทราบว่าสามีเคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิงหรือไม่ และสตรีที่สามีไม่เคยนอกใจหรือเที่ยวผู้หญิงมีส่วนการจดทะเบียนสมรสต่ำที่สุด ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อนำปัจจัยการเลือกคู่สมรสของสตรี การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส (สมการปรับ 3) มาร่วมพิจารณาพบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรสตามการนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามีเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (ค่า  $\text{era}$  0.05 เป็นค่า  $\text{beta}$  0.07) แสดงว่า ปัจจัยการเลือกคู่สมรสของสตรี และการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส สนับสนุนให้เกิดความแตกต่างของการจดทะเบียนสมรส โดยที่ทิศทางความสัมพันธ์ยังเป็นเช่นในระดับ 2 ตัวแปร เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยการเลือกคู่สมรสของสตรี ปัจจัยการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส (สมการปรับ 6) มาพิจารณาประกอบ พบว่า ความสัมพันธ์ไม่ต่างจากในระดับ 2 ตัวแปร (ค่า  $\text{beta}$  เท่ากับ 0.05) แต่เมื่อเพิ่มปัจจัยทางประชากร (สมการปรับ 5) หรือนำปัจจัยทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) มาพิจารณาประกอบพบว่า ความแตกต่างของการจดทะเบียนระหว่างสตรีกลุ่มต่างๆ ลดลง (ค่า  $\text{beta}$  เท่ากับ 0.02 และ 0.01 ในสมการปรับ 5 และ 7) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าปัจจัยทางประชากรมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามีกับการจดทะเบียนสมรส จึงอาจกล่าวได้ว่า การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามีไม่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรส ซึ่งแนะว่า การตัดสินใจจดทะเบียนของสตรีส่วนใหญ่ไม่ได้มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่สตรีมั่นใจในตัวสามี หรือต้องการจดทะเบียนสมรสเพราะไม่มั่นใจในความซื่อสัตย์ของสามี

**โดยสรุป** การวิเคราะห์จำแนกพหุในตารางที่ 6 พบว่า ค่า  $\text{Multiple } R^2$  ซึ่งแสดงความสามารถของตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามพบว่า ปัจจัยทางประชากร คือ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จำนวนบุตรเกิดรอด อธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้ถึงร้อยละ 20.0 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี การมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา ภาค เขตที่อยู่อาศัย อธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้ถึงร้อยละ 11.4 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 2) ส่วนปัจจัยอื่นๆ คือ การเลือกคู่สมรสของสตรี การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส และการนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี อธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้เพียงร้อยละ 1.2 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 3) ซึ่งหากเปรียบเทียบความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสระหว่างกลุ่มปัจจัยทั้ง 3 กลุ่มจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางประชากรสามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้สูงที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ

เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยทางประชากร มาพิจารณาร่วมกัน สามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30.4 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 4) สูงกว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากรร้อยละ 10.4 (ค่า  $R^2$  ของ

สมการปรับ 4 ลบ ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 1) เมื่อนำปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางประชากร ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสไม่ต่างจากการพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางประชากรคือ เท่ากับร้อยละ 20.1 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 5) ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.1 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 5 ลบ ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 1) สำหรับการนำปัจจัยอื่นๆ กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาพิจารณารวมกันพบว่า ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสเพิ่มขึ้นกว่าการพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย คือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.1 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 6 ลบค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 2) และเมื่อนำทุกปัจจัยมาพิจารณารวมกัน (สมการปรับ 7) สามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้ร้อยละ 30.4

เมื่อศึกษาความแตกต่างของค่า  $R^2$  ระหว่างสมการต่างๆ (สมการปรับ 4-6) กับสมการที่พิจารณาทุกปัจจัย (สมการปรับ 7) จะทำให้สามารถประมาณอิทธิพลสุทธิ (Net effect) ของแต่ละกลุ่มปัจจัยในการอธิบายตัวแปรตาม กล่าวคือ ค่า  $R^2$  ของทุกกลุ่มปัจจัย (สมการปรับ 7) ลบค่า  $R^2$  ของกลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และกลุ่มปัจจัยอื่นๆ (สมการปรับ 6) แสดงถึงอิทธิพลสุทธิของกลุ่มปัจจัยทางประชากร เท่ากับร้อยละ 17.9 ซึ่งต่ำกว่าอิทธิพลรวม (Gross effect) ของกลุ่มปัจจัยทางประชากรเล็กน้อย (ค่า  $R^2$  เท่ากับ 20.0 ในสมการปรับ 1) ขณะที่กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีอิทธิพลสุทธิเท่ากับร้อยละ 10.3 (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 7 ลบค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 5) ใกล้เคียงกับอิทธิพลรวมของกลุ่มปัจจัยนี้ (ค่า  $R^2$  เท่ากับ 11.4 ในสมการปรับ 2) แต่สำหรับอิทธิพลสุทธิของกลุ่มปัจจัยอื่นๆ พบว่ากลุ่มปัจจัยอื่นๆ ไม่สามารถอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนสมรสได้เลย เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับทุกปัจจัย (ค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 7 ลบค่า  $R^2$  ของสมการปรับ 4 เท่ากับ 0)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสที่เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุเมื่อสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี จำนวนบุตรเกิดรอด อาชีพของสตรีและสามี ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ภาค ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนสมรสที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เขตที่อยู่อาศัย และพบว่าการมีทรัพย์สินของสตรี ศาสนา การเลือกคู่สมรสของสตรี การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส และการนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี ไม่น่าจะมีอิทธิพลต่อการจดทะเบียนสมรสของสตรี

ตารางที่ 6 อัตราส่วนร้อยละที่จดทะเบียนสมรสของสตรีกำลังสมรส จำแนกตามปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ ด้วยวิธีวิเคราะห์ การจำแนกพหุ (MCA)

ปัจจัยภูมิหลัง	จำนวน ตัวอย่างที่ ไม่ปรับ			ปรับ				
	ไม่ถ่วงน้ำหนัก	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Grand Mean = 58	2,738							
<b>ตัวแปรอิสระ</b>								
<b>ปัจจัยประชากร</b>								
<b>1. อายุเมื่อสมรส</b>								
ต่ำกว่า 16 ปี	211	44	38		42	38		
16-18 ปี	792	52	45		48	45		
19-21 ปี	781	54	52		54	52		
22-24 ปี	468	61	64		61	64		
25 ปีขึ้นไป	486	51	66		57	66		
eta / beta coefficient $\diamond$		.08**	.19**		.11**	.19**		.065**
<b>2. ระยะเวลาสมรส</b>								
0-4 ปี	643	25	27		28	27		
5-9 ปี	640	41	39		39	39		
10-14 ปี	582	61	59		58	59		
15 -19 ปี	469	71	71		72	71		
20 ปีขึ้นไป	404	80	83		82	83		
eta / beta coefficient $\diamond$		.39**	.40**		.39**	.40**		.150**
<b>3. จำนวนครั้งที่สมรสของสตรีและสามี</b>								
สมรส 1 ครั้ง	2,139	56	.56		55	56		55
สมรสมากกว่า 1 ครั้ง	599	40	.41		44	41		44
eta / beta		.13**	.12**		.09**	.12**		.09**

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยภูมิหลัง	จำนวน ตัวอย่างที่ ไม่ถ่วง น้ำหนัก	ปรับ						
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<b>4. จำนวนบุตรเกิดรอด</b>								
ไม่มีบุตร	300	24	41		37	41		
1 คน	776	40	54		51	54		
2 คน	880	62	58		57	58		
3 คนขึ้นไป	782	66	52		56	52		
eta / beta		.29**	.09**		.12**	.09**		
coefficient <sup>◇</sup>								.016**
<b>ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม</b>								
<b>5. อาชีพของสตรีและสามี</b>								
ข้าราชการ, วิชาชีพ, บริหาร	414	82	69		66	68	65	
ค้าขาย	240	54	51		50	52	51	
เกษตรกรรม	1,123	51	55		52	55	52	
เสมียน, บริการ, กรรมกร	961	45	44		50	45	50	
eta / beta		.22**	.15**		.10**	.14**	.09**	
<b>6. ระดับการศึกษาของสตรีและสามี</b>								
ไม่มีการศึกษาหรือมีจำนวน								
ปีที่ศึกษาต่ำกว่า 4 ปี	55	34	32		24	32	23	
มีจำนวนปีที่ศึกษา 4-6 ปี	1,604	49	51		47	50	47	
มีจำนวนปีที่ศึกษา 7-12 ปี	666	52	53		60	53	60	
มีจำนวนปีที่ศึกษา 13 ขึ้นไป	413	80	69		79	71	80	
eta / beta		.20**	.13**		.23**	.14**	.23**	
<b>7. การมีทรัพย์สินของสตรี</b>								
ไม่มี	1,303	46	49		52	49	52	
มี 1 อย่าง	1,058	57	56		54	55	54	
มี 2 อย่างหรือมากกว่า	377	70	63		54	62	54	
eta / beta		.16**	.10**		.03	.09**	.02	



## ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยภูมิหลัง	จำนวน		ปรับ						
	ตัวอย่างที่ ไม่ถ่วง น้ำหนัก	ไม่ปรับ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<b>9. ศาสนา</b>									
พุทธ	2,506	53		53		53		53	53
อิสลาม	232	53		52		51		50	50
eta / beta		.00		.01		.01		.01	.02
<b>9. ภาค</b>									
ภาคเหนือ	593	70		69		68		70	69
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	573	43		43		44		43	44
ภาคกลาง	954	50		51		50		52	50
ภาคใต้	618	57		58		58		56	56
eta / beta		.20**		.20**		.18**		.20**	.19**
<b>10. เขตที่อยู่อาศัย</b>									
ชนบท	1,943	53		54		54		54	54
เมืองอื่น	404	62		50		46		51	47
กรุงเทพฯ	391	46		46		48		48	48
eta / beta		.07**		.05*		.05**		.04	.05*
<b>ปัจจัยอื่นๆ</b>									
<b>11. การเลือกคู่สมรสของสตรี</b>									
สตรีเป็นผู้เลือกเอง	2,161	52			52		53	51	52
พ่อแม่สตรี หรือพ่อแม่สามี									
เป็นผู้เลือก	383	59			58		55	61	56
อื่นๆ	194	53			53		52	56	55
eta / beta		.05*			.04		.01	.07**	.03

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยภูมิหลัง	จำนวน		ปรับ						
	ตัวอย่างที่ ไม่ปรับ								
	ไม่ถ่วงน้ำหนัก		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<b>12. การมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส</b>									
ไม่มี	2,091	55			55		53	55	53
มี	647	46			45		53	46	52
eta / beta		.08**			.08**		.00	.07**	.01
<b>13. การนอกใจหรือการเที่ยวผู้หญิงของสามี</b>									
ไม่เคย	1,879	51			51		52	52	53
เคย	665	58			60		55	58	52
ไม่ทราบ	194	54			54		54	52	52
eta / beta		.05**			.07**		.02	.05*	.01
Multiple R <sup>2</sup>			.200	.114	.012	.304	.201	.125	.304
ระดับนัยสำคัญทางสถิติ F			**	**	**	**	**	**	**

◇ แสดงค่า unstandardized regression coefficient ของตัวแปรผันร่วม

\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ F ที่  $\leq 0.05$

\*\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ F ที่  $\leq 0.01$